

تۆرك يوردى

ناشرى : تۆرك يوردى

مدىرى : آقچوره اوغلى يوسف

يىل ۳

صاى ۹

۹ كانونى ۱۳۲۹

اقتصاد

کویلی و دولت

آناطولی کویلیسی یینه اونوتیلیمغه باشلاپور . او ، فلاکت ملیه نك آجیلی سینه سنده خاطره کتیریلشدی . کویلینك پك آجیناچق حالده بولوندینی و بوندن ملنك منور وزنکین عنصرلریله دولتك مسئول اولسی لازم کله چکی آغچاق آج ، یورغون و خسته بر حالده بولونان زواللی کویلی دشمنك تضیقنه مقاومتدن عاجز قالدینی زمان تخطر ایدلدی . زواللی کویلینك عصرلردن بری اونوتیش اولدینی او زمان حس اولندی . حال بوکه کویلی دائما ویرکی و عسکر ویرمکه و آغیر یوک آلتنده ایکه مکده اولدینی حالده دولت و وطننه قارشى ایفای وظیفه آیه مکده ایدی . بوکا باقارق کویلیده صبر و تحمك هیج بر زمان توکنمه چکی خاطره کتیریله بیلردی ، فقط آرتق اوبله بر صراکلدی که اونکده قوت و قدرتی کسیلدی و کویلی ایله برابر اوکا دایانمده بولونان دولت دخی ییقلیمغه باشلادی .

محمود فخر یاشا بالقان محاربه سینه دائر یازمش اولدینی اثرنده کویلی حقنده پك زیاده شایان دقت سوزلر سویله مشدر . مشارایه بو اثرینك بریرنده « کویلینك مذاقعه و محافظه ایدم چك جانندن باشقه هیج بریشی قالمادی . بونکله برابر هیج سنه لردن بری ردیفلرک ایکی ده برده سفر بر ایدیلیمسی و او بوزدن عائله لرجه وقوعه کان ضایعات کلیه ، افرادی « اذلت نفس » دیدیرم چك حاله کتیردی .

ایشته حالت روحیه بو مرکزده ایدی . « [۱] بویه اولمقله برابر عثمانلی

[۱] « اوچنچی قول اردونك وایکنجی شرق اوردوسنك محارباتی » - صفحه ۲۲۶ .
 مساعدده ایدیلورسه شوقی ده اخطار ایدیم که بن کویلینك فقر و ضرورتیه دولتك انحطاطی آراسنده کی صبق رابطه یی « تورک یوردی » صحیفه لرنده برقاچ دفعه لر تدقیق و ارائه ایتخدم . ایشته بو دفعه مثال اولق اوزره مذکور رساله نك ۱۰ تشرین ثانی ۱۳۲۸ تاریخلی نسخه سنده کی « دولت و ملت » سرلوحه لی مقاله مدن آتیده کی جمله لری بورایه اقتباس ایدیورم .

« برجوق عصرلر ، کرک مسلمان و کرک خرسیتیان کویلیلری ، تورکیه ده پك کوزل

اردوسنی تشکیل ایدن آناتولی کویلیسی وطنی مدافعه ایچون صوک دقیقه کندیسندمه ینه قوت بولمشدر . عثمانلی ایمپراطورلغنی بو دفعه دخی ینه قورتاران آنجق آناتولی کویلیسیدر .

آرتق محاربه بیتدی ، عسکەرلر ترخیس ایدلدی و کویلولر کویلیسینه عودت ایتدیلهر ، بولردن نه قادار کیمسهلهر محاربه میداننده ، بوللرده دشمن آتشدن قولرا وسائر خسته لقلردن اولدیلهر و چوقلری ده سقط وایشه یارامیه جق بر حالده عودت ایتدیلهر ! عجیبا عودت ایدنلر ، خانه لرنده نه بولدیلهر ؟ ثروت و سعادتیی هنوز محافظه اتمش عائله بولایندیلره نه موطلو ! حالبوکه برچوقلری سونمش اوجاق ، آچلق و سفالت بولدیلهر .

اوردو حرب میداننده بولوندیغنی زمان ، کویلرده تارلا سورمه جک آدملر اکیک بولنیوردی . کویلی ، دیگر عسکەرلردن ایکی قات زیاده زحمت و مشقته اوغراشدی : زیرا او ، محاربه میداننده قار فورطنه لری ، یا غمور سیللی آلتنده ایکیله مکله برابر کندی عائله لرینک کویده آج بولوندیغندن و ییه جک اوت ییله بولامایان حیوانلرینک صایلماسندن و تارلالرینک سورولوب آکیله مه مسندن دولایی معذبده اولمقده ایدی .

وراحت یشامشلردر . بودوره ، تورکیه نك اك زیاده کسب قوت ایتکده بولندیغنی زمانلره مصادفدر . دهها صکره احوال دکشمکه باشلامشدر . فقط قریم محاربه سندن بری ، دهها طوغریسی دولت عثمانیه نك اقتصاداً و تجارتاً تماماً آوروپا تابعیتنده بولندیغنی تحقق ایده لیدن بری کویلیلر سریع برصورتده فقر و سفالته دوچار اولمغه باشلامشلردر .

« خلقک نه درجه عظیم برسفالته دوچار اولدیغنی آکلامق ایچون بولکونلرده استانبول سوقاقلریغنی طولدیرمش اولان مهاجرلری براز کورمک کافیدر .

« قرق کلیسا مهاجرلردن ایشتدیکنم آتیده کی سوزلر ، ترقی اقتصادی حقنده غایت معیندار بر اجمال سیاسی تشکیل ایلرلر :

« بز ، (تورک) ز ، فقط مملکتیمز آرتق تورکیه دکلدیر . »

دهها سوکرا :

« بن عسا کر عثمانیه نك سفر برلکه وضی زماننده ، کورمش اولدیم سفالتدن دوچار دهشت اولدم . کوزمک اوکنده بیگلرله انسانلر ایچریسندمه کویلردن صاغلام البسه ایله کاتلره پک سیرک تصادف ایدمه بیلدم ؛ زواللیک هپسی بیرتیق و پک چوق برلردن یامالی البسه لر کینمش و صوک درجه ضعیف حالده ایدیلر . بو بر تورک سفالتی . کبیک و پالاس یاره سرکیسی ایدی .

سز ، ملتکیزک نه قادار آجیلر جکمش اولدیغنی کوریورمیسکز ؟ ملتک
آم وانیی ایله چینلامقده بولونان بومملکت او قادار بوبو کدرکه اونی کوزله
اولچمک و آت ایله دولاشمق ممکن دکدر ، ملتک فلاکتی ، آنجق ایجه
ملاحظهلر واوزون حسابلر نتیجه سنده ایی آ کلاشیلیر .

بن ، بو خصوصده بر قاج رقم کوستره جکم .

حکومتک طویلانان ویرکیلر حقنده کی سنه لک حسابلری آلمده بولونیور .
بو حسابلردن بنم آک زیاده نظر دقعی جلب ایدن اعشار ویرکیسیدر ، زیاده
محصولاتده کوریلن بوللق بوندن آ کلاشیلایلیر . کویلینک کندیغنی و حیوانی
بسله یه جک وسائله مالک اولوب اولمادیغنی آنجاق بورادن آ کلاشیلیر .

بن ، اعشار ویرکیسنک ۱۳۲۹ سنه سی باشندن (مارتدن) ایلول نهایته قادار
طویلانمش اولان قسمنه عائد معلومات آلد ایدم بیلدم . بو خصوصده کی معلوماتی
۱۳۲۸ و ۱۳۲۷ سنه لری اعشار حاصلاتیه مقایسه ایدم جکم . فقط بو
کونکی اراضینک اولکی سنه لره نسبت دهه آز مقدارده بوله نامسی ، بومقایسه یی
بر آز اشکال ایله مکده در . اکر یکن سنه لک اعشار ویرکیسی حاصلاتی بو
کونک اعشاریه مقایسه ایدیه جک اولورسه روم ایلی ولایاتنک ضیاعی سییه
اراضینک آزالماسی نتیجه سی اولارق اعشار حاصلاتنکده آزالمش اولدیغنی
کورولور . بو سببدن دولایی بن بو خصوصده داها باشقا بر صورتده حرکت
ایدم جکم : اولاً شیمدی غائب ایدمش اولان روم ایلی ولایاتنه ۱۳۲۷ اعشار
ویرکیسندن یوزده قاج حصه اصابت ایتدیگنی تعیین ایدم جکم . ۱۳۲۸ و ۱۳۲۷
سنه لری باشندن ایلول نهایته قادار طویلانان اعشار حاصلات عمومیه سندن روم
ایلی ولایاتنه اصابت ایدن قسمنی بالاده کی اسول ایله آلد ایدیه جک اولان
نسبت سایه سنده تعیین و طرح ایله یه جکم و بو صورتله بو کون تورکیه اداره سنده
قالان اراضینک اعشار حاصلاتی مقداری میدان چیقاجق و آلد ایدیلن نتیجه یی
۱۳۲۸ سنه سنک ایلول نهایته قادار طویلانان اعشار وارداتیه مقایسه ایتدیگنده
آراده کی فرق نه دن عبارت بولوندیغنی کوستره بیله جکم .

بو کونه تورکیه اداره سنده بولونانه ولایتلرک ایلول نهایته قدار ویرمکه
اولد قری اعشار حاصلاتی شوبدر:

سنه	ذخیره	توتون	ایپک
۱۳۲۷	۲۰۲،۵	۲۹،۱	۱۴،۱
۱۳۲۸	۲۱۲،۴	۱۶،۲	۸،۸
۱۳۲۹	۱۸۲،۷	۱۴،۷	۱۲،۸

اگر آراده کی فرق یوزده ایله حساب ایدیله جک اولورسه ، بو سنه کی
ذخیره اعشارینک ۱۳۲۸ سنه نه نظراً یوزده (۱۴) نسبتده و ۱۳۲۷ سنه نه
نظراً یوزده (۹،۸) نسبتده دها آز اولدینی آکلاشیلیر. ینه تکرارایدیورم،
بونلر بو کونکی ولایات عثمانیه اعشاری وارداتیدر. اگر مالیه نظارتینک
یایدی کی هر سنه نك اعشارینی آیری اولارق تدقیق ایدم جک اولورسه ق ،
اوزمان دها بویوک بر فرق ظهور ایدم جکندم شبهه یوقدر . بو سنه کی توتون
اعشاری ، کچن سنه دن یوزده (۹،۳) دها آذر . بونکله برابر دها ۱۳۲۸
سنه نده کی توتون بحراننی نظر اعتبارم آلمق لازمدر . زیرا توتون محصولی
بحران نتیجه سی اولارق پک زیاده تناقص ایتشدی . بو تناقص ۱۳۲۷ سنه نه
نظراً یوزده (۴۹،۵) نسبتده در . آنجاق ۱۳۲۹ سنه نك ایپک اعشاری
۱۳۲۸ سنه ندن دها فضله در . فقط بو ، ۱۳۲۷ سنه نه نسبتاً دها آذر .
ایپک زراعتک ، کویلینک احوال عمومیه سی اوزرنده بویوک بر اهمیتی یوقدر.
اعشار وارداتیه برابر بر چوق ولایتلرک دیگر واردات دولیمندنم
تناقص ظهور ایتشدر . بو پک صریح بر حقیقتدر . زیرا ییه جک بر شینه ییله
مالک بولونمایان کوی طائله لرینک ویرکی اوده مک ایچون پاره لری طیبی
بولونامازدی . بو صورتله کویلینک فقر و حالی دولت وارداتی اوزرنده بر تاثیر
حصوله کتیرمشدر. بناء علیه دولتک احوال مالیه سی کویلینک نه حالد بولوندیغی
کوستریر بر معیاردر.

مالیه نظارتینک نشرایتمکده اولدینی ایستاتستیک جدوللرینه کوره، بوسنه نیک
ایلولی نهایتنه قدار وارداتنده کچن سنه نیک عینی دوره سنه نسبتاً وقوع بولان
تناقص بروجہ آتیدر :

ولایتلر	تناقصک مقداری	تناقصک نسبتی :
ادرنه	۵۳۷۳۴۴۸۰	یوزده ۹۰.۷
آنقره	۱۲۹۲۹۴۲۰	۲۸.۲
آبدین	۲۷۳۴۳۱۰۰	۲۲.۷
بصره	۲۱۹۸۶۰۰	۱۷.۳
بغداد	۶۴۳۵۰۵۰	۱۸.۰
بیروت	۲۹۵۶۹۵۰	۹.۰
حلب	۵۲۰۴۹۵۰	۱۴.۹
خداوندکار	۲۷۶۸۶۸۱۰	۳۷.۸
سوریه	۶۸۳۳۵۰۰	۱۴.۴
طرزون	۱۰۱۲۷۵۳۰	۳۵.۱
قسطنموئی	۵۹۸۴۸۷۰	۲۱.۸
قونیہ	۱۳۴۲۴۲۸۰	۱۹.۱
ازمیت سنجاغی	۲۲۵۳۵۵۰	۱۶.۱
بولی سنجاغی	۲۳۶۵۶۷۰	۱۴.۱
جانیک	۱۳۳۵۱۳۰	۸.۲
چتالجه	۳۱۶۸۱۱۰	۸۲.۲
قدس	۱۰۸۹۲۱۰	۶.۴
قره سی	۱۱۹۹۰۵۴۰	۳۸.۵
چناق قلعه	۵۴۳۳۰۴۰	۳۰.۵
مدینه	۱۲۲۴۰۰	۱۲.۵

اک زیادہ تناقص ظہوری ، ادرنه وچتالجهده مشاہدہ ایدیایورکه غایت
طبیعی بر حالدر ؛ زیرا بو یرلر، دشمن طرفندن استیلا و تخریب اولوغملردر .

حال بوکه بز، محاربه میدانندن بک. اوزاق و دشمنک هیچ یا قلاشادینی یرلرده مثلا انقره، طربزون و قسطنیونی و الخ [۱] کبی ولایتلرده ده وارداتک آزالدیغنی کوروپورز. والحاصل محاربه، مملکتک هر طرفنده اقتصاداً تدنی بی، کویلیلرک دوچار فقریتی موجب اولمشدر.

مختلف محاربهلرک هیجان و آجیلرینی کوردکدن سوکرا کویلرینه عودت ایدن کویلیلر، هر طرفده قصورلر و اکسیکلرک بولمشلردر. بولندن حقیقتمش اولان زراعتی دوزلتمک ایچون ایشه صاریلق اقتضا ایتش و کویلی ایشه باشلامشدر!

کویلیلر او قادار دقت و خواهشله ایشه طوتونمشلردرکه بونک نتیجه سی اولارق زراعتک بوتون اقسامنده داها شیمیدین بر اییلک مشاهده اولونمغه باشلامشدر. دیون عمومی اداره سنک ویرمکده اولدینی معلوماته کوره، اونک اداره سننده بولنان اعشار و اغنام وارداتنده ایلول و تشرین اول آیاری انساننده کچن سنهیه نسبتاً بر تزايد مشاهده اولونمقدهدر. بوسنه نیک اعشار و اغنام وارداتی کچن سنه نیک عینی آیلرنده کی (۵۵۹۲۲۱) غروش اعشار اغنام وارداتندن (۱۷۶۰۰۵) غروش ماها زیادهدر. بو زیاده لک یوزده (۳۱،۴) نسبتنده دیمکدر.

کویلی عقلی، کوجی یتدیکی قدر چالیشمقدهدر. قاریخه کبی چالیشمینی سوون کویلی، دولتک دایانمقده بولوندینی زراعته وجود ویرمکدهدر.

یتیمدی

یارورس

[*] حرب صحنه سی اولمادینی حالده اک زیاده وارداتی تناقصه اوغرایان، یعنی حربدن اک جوق ضرر کورن ولایتلرک، تورکارله مسکون ولایتلر اولماسنه قارئلریمیزک بالخاصه نظردقتلرینی جلب ایدرز: خداوندکار ولایتک تناقص وارداتی یوزده ۳۷،۸، طربزونک یوزده ۳۵،۱ قسطنیونیک یوزده ۲۸،۸، انقره نیک یوزده ۲۸،۲ اولده حالده بیروتک یوزده ۹، قدسک یوزده ۶،۴ در. - تورک یوردی